

Kalnciema pļavu atjaunošana notiek Latvijas Dabas fonda īstenotā projekta "Paliņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros

Projekta norises laiks: 2004. gada oktobris – 2008. gada jūnijs

Sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 22 pašvaldības, tai skaitā, Kalnciema pilsētas dome un Valgundes novada dome.

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE–Daba programma, Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma, Pasaules Vides fonds, Latvijas Republikas Vides ministrija.

Norises vietas: 15 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas - *Natura 2000* vietas visā Latvijā: Kalnciema pļavas, Sitas un Pededzes palīene, Mugurves pļavas, Pededzes lejtece, Dvietes palīene, Burgas pļavas, Sedas purvs, Vidusburtnieks, Rūjas palīene, Burtnieku ezera pļavas, Lielupes palīenes pļavas, Svētes palīene, Raķupes ieleja, Durbes ezera pļavas, Užavas augštece.

Projekta mērķi:

- ❖ bioloģiski vērtīgāko un pašlaik aizaugošo paliņu pļavu atjaunošana;
- ❖ ilgtspējīga paliņu pļavu apsaimniekošanas nodrošināšana, saglabājot apdraudētajām sugām piemērotus biotopus.

Natura 2000 - Eiropas aizsargājamo teritoriju tīkls

Natura 2000 ir vienots aizsargājamo teritoriju tīkls visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas nozīmīgs dažādu īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzībai un saglabāšanai. *Natura 2000* teritoriju tīkls aizņem 20 % no Eiropas Savienības valstu kopējās teritorijas (Latvijā - 11,9 % no valsts teritorijas, iekļaujot pavisam 336 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas).

Noderīga informācija

Jelgavas Tūrisma informācijas centrs

Adrese: Pasta iela 37, Jelgava
Tālrunis: +371 3022751

Tūrisma informācijas centrs "Meža māja"

Ķemeri, tālrunis: 7146819

Ķemeru velonoma

Ķemeru dzelzceļa stacija
Darba laiks no maija līdz oktobrim
no piektdienas līdz svētdienai: 10:00- 19:00
pārējās dienās - pēc vienošanās
pa tālr. 29 23 9273, 26 86 4533

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds
Projekts "Paliņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem"
Projekta vadītāja: Inga Račinska
Teksts: Ilze Salna
Konsultanti: Andris Klepers, Jānis Reihmanis, Viesturs Vintulis
Foto: Aivars Petriņš, Jānis Reihmanis, Andris Klepers, Ilze Čakare, Andis Liepa, Jari Peltomäki, Ainārs Auniņš, Mārtiņš Kalniņš, Mark Walker/NABU
Karte: sagatavota, izmantojot SIA Envirotech "GIS Latvija 2.0" datubāzi
Māksliniece: Kristīna Bondare
Iespiests tipogrāfijā "Citrons"
www.ldf.lv

Nature reserve "Kalnciema pļavas"

The main goal of nature reserve "Kalnciema pļavas" (Kalnciems meadows) with the total area of 170 ha is the conservation of rare grassland habitats, protected flora and fauna species, and birds species in particular. These values are the main reason why Kalnciems meadows are included in the EU network of specially protected nature areas *Natura 2000*.

The Kalnciems meadows are one of the outstanding examples of near-natural floodplain meadows on the river of Lielupe

Habitats

Natural flooding is still common over the nature reserve. Three habitats protected on the European level are found here: Northern Boreal alluvial meadows, Lowland hay meadows, Fennoscandian lowland species-rich mesic grasslands.

Flora

The flora species are those typical for temporary overflowing areas. Out of a total of nearly 130 species of plants five of them are especially protected on national and EU level. In dry grasslands one can find Early Marsh-Orchid *Dactylorhiza incarnata* and Heath Spotted-Orchid *Dactylorhiza maculata*; the vicinity of Vecbērze channel and the southern part of the nature reserve are among the localities in the Lielupe basin where the rare Shingled Gladiolus *Gladiolus imbricatus* is in great abundance.

Baltic Spotted-Orchid *Dactylorhiza baltica* on dry grasslands is one of special nature values in the Kalnciems nature reserve

Birds

The Kalnciems meadows as an outstanding bird area is a part of internationally important bird area "Ķemeri nacionālais parks" (Ķemeri National park). Out of a total of 77 bird species registered in the nature reserve, 23 bird species are especially protected on national and EU level. We can find Corncrake *Crex crex*, Blue-throat *Luscinia svecica* or Montagu's Harrier *Circus pygargus* nesting in the area. Many species use the area for feeding, for example Black Stork *Ciconia nigra* or Lesser Spotted Eagle *Aquila pomarina*.

Spotted Crake *Porzana porzana* is nesting in the wet grasslands of the nature reserve

European Green Toad *Bufo viridis*

Amphibians

European Green Toad *Bufo viridis*, Common Spadefoot *Pelobates fuscus* and Pool Frog *Rana lessonae* are included in the EU Habitat Directive.

Restoration of Floodplain Meadows

To ensure conservation of unique nature values, within the project "Restoration of Latvian floodplains for EU priority species and habitats", which is supported by the European Commission LIFE-Nature program, since 2004 work is under way in the Kalnciems meadows and also in 14 other places in Latvia to restore biologically valuable floodplain meadows, overtaken by bushes if not managed. The aim is to achieve sustainable management of floodplain meadows by creating and maintaining habitats suitable for endangered species.

The major activities:

- ❖ late mowing of the meadows using methods that allow minimising negative impact on nesting success of ground-nesting birds,
- ❖ increasing the area of open meadows by removing the bushes,
- ❖ popularising the Kalnciems *Natura 2000* site as an appealing site for eco-tourism and recreation.

Īpaši
aizsargājama
dabas
teritorija

Kalnciema pļavas

DABAS LIEGUMS

VIDES
MINISTRIJA

IB
PUTNĀI
NOZĪMĪGĀ VIETA

Dabas liegums “Kalnciema pļavas”

2004. gadā Jelgavas rajona Valgundes pagasta un Kalnciema pilsētas lauku teritorijā tika nodibināta īpaši aizsargājama dabas teritorija – dabas liegums “Kalnciema pļavas”. Tā mērķis ir saglabāt Latvijā un Eiropā retas pļavu dzīvotnes un aizsargājamas augu un dzīvnieku, īpaši putnu sugas. Dabas lieguma teritorija ir salīdzinoši neliela, tikai 170 hektāri, tomēr tajā sastopamo reto biotopu un sugu dēļ Kalnciema pļavas iekļautas Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā Natura 2000. Kalnciema pļavu dabas liegums ir daļa no starptautiski putniem nozīmīgas vietas “Ķemeru Nacionālais parks”.

Dabas vērtības Kalnciema pļavās

Dzīvotnes

Kalnciema pļavas ir viens no izcilākajiem nepārveidotu Lielupes palieņu pļavu posmiem, kur joprojām novērojami dabiskie palu procesi. Lieguma teritorijā sastopami trīs Eiropā aizsargājami biotopi – sugām bagātas atmatu pļavas, slapjās upju palieņu pļavas un mēreni mitras pļavas.

Atmatu pļavās ar parasto smaržzāli un parasto vizuli sastopamas arī īpaši aizsargājamās jumstiņu gladiolas un vairāku sugu orhidejas. Auglīgajās, mitrajās palieņu pļavās aug pļavas lapsastes. Šādas dabiskas pļavas Latvijā sastopamas reti, bet Kalnciema pļavu liegumā lapsastes audzes aizņem salīdzinoši lielas platības un mijas ar augsto grīšļu, parastās vīgriezes un parastās niedres audzēm. Slapjajās pļavās, kur dzelzsziāles pļavas veido pāreju uz augsto grīšļu audzēm un niedrāju, aug īpaši aizsargājamā stāvlapu dzegužpirkstīte.

Īpašie palienes apstākļi nodrošina dzīves vietu daudzām aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām. No vismaz 130 sastopamajiem ziedaugiem piecas sugas ir īpaši aizsargājamas. Latvijā un Eiropā aizsargājamas ir arī 23 putnu sugas – trešā daļa no vismaz 77 Kalnciema pļavās konstatētajām.

Augi

Dabas liegumā galvenokārt sastopami periodiski applūstošām palienēm raksturīgi augi. Lielas platības aizņem divrindu grīšļa un lapsu grīšļa audzes. Taču botāniķi Kalnciema pļavās konstatējuši arī piecas retas un īpaši aizsargājamas sugas. Sausākajās dabiskajās pļavās sastopama Baltijas dzegužpirkstīte, bet sausās pļavās un grīšļu audzēs kopā ar dzelzsziāli aug stāvlapu un plankumainās dzegužpirkstītes. Dabas lieguma teritorijā konstatēta arī viena no lielākajām retās un aizsargājamās jumstiņu gladiolas atradnēm Lielupes baseinā.

Retās jumstiņu gladiolas lielākā skaitā Latvijā sastopamas vienīgi pie Daugavas un Lielupes

Putni

Kalnciema palienes pļavas ir izcila putnu aizsardzības teritorija. Te uzskaitītas vismaz 77 no Latvijā sastopamajām putnu sugām. Pagaidām mazāk pētīti caurceļojošie putni, kas lieguma teritorijā nosēžas baroties un atpūsties, tomēr droši var apgalvot, ka kopējais Kalnciema pļavās sastopamo putnu sugu skaits ir lielāks. Trešā daļa no Kalnciema pļavās sastopamajām putnu sugām ir iekļautas Latvijas Īpaši aizsargājamo sugu sarakstā un to aizsardzību paredz arī Eiropas Savienības Putnu direktīva.

Lielākā Kalnciema palieņu pļavu vērtība ir Latvijā it kā zināmā un nereti sastopamā, tomēr aizsargājamā grieze, kurai Kalnciemā reģistrēts ievērojams ligzdošanas blīvums. Dabas liegumā ligzdo arī ormanītis, melnā puskuitala, sastopama zilrīklīte, pļavu lija, purva tilbīte, te ieceļo un barojas melnais stārķis, mazais ērglis, pelēkā dzilna, dzeltenais tārtiņš, upes zīriņš un citi īpaši aizsargājami pļavu un mitrāju putni.

Abinieki un rāpuļi

Latvijas Īpaši aizsargājamo sugu sarakstā iekļauts Kalnciema pļavās sastopamais zaļais krupis un brūnais varžkrupis. Šīs divas sugas un arī dīķa vardi aizsargā Eiropas Savienības Biotopu direktīva.

Zaļais vītolgrauzis apdzīvo vecus upmalu vītulus un kārklus ar kalstošiem kokiem

Jūlijā mitrajās pļavās ar skaistiem bālgani sārziem ziediem uzzied purva dzeguzene - aizsargājama orhideju dzimtas puķe

Kalnciema pļavās ligzdojošā grieze iekļauta pasaulē apdraudēto sugu sarakstā

Brūnais varžkrupis ir aktīvs tikai naktī, bet dienu pavada, ieracies zemē, vai kādā slēptuvē. Sausā laikā dzīvnieks var pavadīt slēptuvē pat visu diennakti, jo ir ļoti jutīgs pret gaisa mitruma izmaiņām

Bezmugurkaulnieki

Lai gan īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas Kalnciema pļavās nav konstatētas, teritorijas dienviddaļa ir piemērota retajam zirgskābeņu zilenītim, kura kāpuri barojas uz skābenēm. Vecajās kārķļu audzēs atrasts zaļais vītolgrauzis, kas iekļauts Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Zīdītāji

Kalnciema pļavās sastopamas stirnas, aļņi, bebri, lapsas, jenotsuņi un sīkie zīdītājdzīvnieki. Pateicoties bebru darbībai, īpaši mitrāja apstākļi joprojām saglabājas arī tajā palienes daļā, ko no Lielupes un pārējās teritorijas nodala Kalķa – Kalnciema ceļa uzbērums.

Kauguru kanāls un tā turpinājums – Vecbērzes kanāls kalpo kā tranzīta ceļš vairāku sugu sikspārņiem, kas savieno to dienas mītnes meža masīvos uz rietumiem no Kalnciema pļavām ar barošanās vietām uz Lielupes

Kalnciema pļavu aizsardzība un apsaimniekošana

Vismaz kopš II Pasaules kara un, visticamāk, arī ilgi pirms tā pašreizējā lieguma teritoriju klājušas regulāri applūstošas pļavas. Tās pļautas un daļēji arī noganītas līdz 20. gadsimta 90. gadu otrajai pusei, tāpēc neaizauga ar krūmiem. Kad pļauja un noganīšana vairs nepasargā pļavas no aizaugšanas, dabas aizsardzības interešu dēļ nepieciešams plānot apsaimniekošanas pasākumus, kas palīdzēs arī turpmāk uzturēt atklātas vienas no pēdējām Lielupes palieņu teritorijām.

Dabas aizsardzības plāns

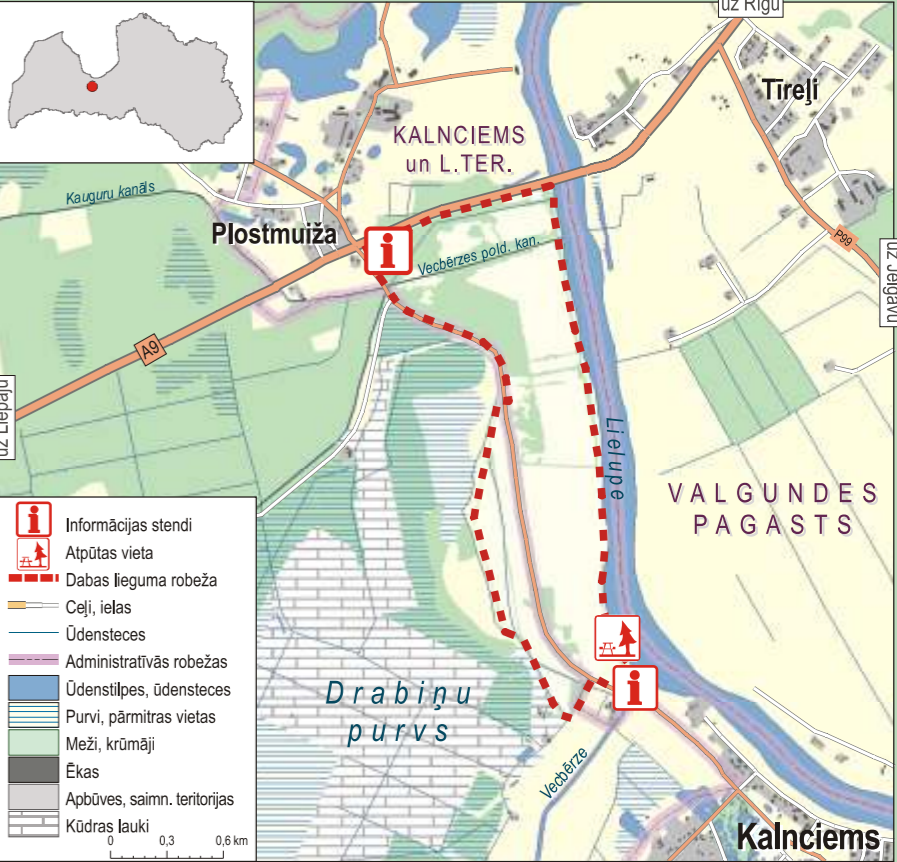
2005. gadā Latvijas Dabas fonds LIFE-Daba projekta “Palieņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem” ietvaros izstrādāja dabas lieguma “Kalnciema pļavas” dabas aizsardzības plānu desmit gadiem. Tajā kā dabas aizsardzības ilgtermiņa mērķis noteikta bioloģisko vērtību saglabāšana un uzturēšana un nepieciešamība regulāri apsaimniekot dabas liegumu. Tāpat nepieciešams kontrolēt cilvēka iespējamo ietekmi, jo Kalnciema pļavu dabas liegumā tāpat kā jebkurā aizsargājamā dabas teritorijā primārās ir dabas intereses.

Apsaimniekošanas pasākumi

Dabas lieguma dabas aizsardzības plāns paredz virkni pasākumu, kas ļaus nākotnē uzturēt atklātas palieņu pļavas un saglabāt retas un aizsargājamas augu un dzīvnieku

sugas. Lai pļavās joprojām labi justos putni, tās jāpļauj, bet aizaugušās pļavas jāatbrīvo no krūmiem, tā radot klajumprasiģo putnu ligzdošanai piemērotus apstākļus. Dabas aizsardzības plānā paredzēts atbrīvot no krūmiem līdz 50 hektāriem kādreizējo palieņu pļavu. Šīs darbības 2005. gadā tika uzsāktas projekta “Palieņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem” ietvaros.

Pļaušana vasaras sākumā ne vien nodara kaitējumu pļavu putniem – iznīcina ligzdas, sapļauj nelidojošos mazulus, bet var negatīvi ietekmēt arī retos augus. Eksperti ir pārliecināti, ka bagātīgās jumstiņu gladiolu pļavas Kalnciemā varēs saglabāt tikai ar vēlās pļaujas palīdzību, – ja pļava tiek pļauta ne agrāk par jūlija vidu, augs ir paspējis nobriedināt sēklas un spēs augt arī nākamajā gadā. Arī lopu ganīšanai lieguma teritorijā labākais laiks ir vasaras beigās un rudens sākumā, – atāla noganīšana nodrošinās bridējputni (ķivītes, dažādu sugu tilbītes, melnās puskuitalas u.c.) ligzdošanai piemērotu īsu veģetāciju nākamā gada pavasarī.

Kultūrvēsturiskās vērtības

Pašā Kalnciema pļavu dabas lieguma teritorijā kultūrvēstures pieminekļi neatrodas, tomēr dodoties iepazīt Kalnciema pusi, der atsaukt atmiņā ar šo vietu saistītās Latvijas vēstures lappuses. Kalnciema apkārtnē bijusi apdzīvota jau 5. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. 16. gadsimta dokumentos minēta Kalnciema muiža, kas piederējusi pirmajam Kurzemes hercogam Gothardam Ketleram, bet 1690. gadā muižā dzimis arī vēlākais Kurzemes hercogs Ernsts Johans Bīrons. Apdzīvotā vieta uzplaukumu piedzīvoja 19. gadsimta beigās, kad te strauji attīstījās kalķu dedzināšana un ķieģeļu ražošana, – par to vēl šodien liecina Kalnciema ģērbonis. Latvijas pirmās brīvvalsts laikā Kalnciema dolomīta raktuvēs tika ierīkota katorga, kur sodu izcieti ieslodzītie. Par to liecina arī Plostmuižā uzstādītais piemiņas akmens, bet saglabātajās barakās nākotnē plānots ierīkot muzeju. Kalnciems atrodas tikai pāris kilometrus no Ložmetējkalna, un Silenieku kapos apbedīti 1916. gada Ziemassvētku kaujās bojā gājušie latviešu strēlnieki, uzstādīts pēc tēlnieka K. Celmiņa meta darināts Somijas sarkanā krāzīta piemineklis.

Kalnciema ģērbonī attēlotie zelta ķieģeļi stāsta par apdzīvotās vietas vēsturi. 19. gadsimtā posmā no Jelgavas līdz Kalnciemam strādāja 85 ķieģeļu ceplji.

Lai gan dabas lieguma teritorijā nav veidota tūrisma infrastruktūra, cilvēki to apmeklē. Galvenokārt tie ir atpūtnieki un makšķernieki lieguma dienvidu daļā pie Lielupes un pie Kauguru kanāla. Apmeklējot dabas liegumus, īpaši svarīgi rīkoties videi draudzīgi.

Videi draudzīgs tūrisms - padomi no www.celotajs.lv

- ❖ Ceļo ar videi draudzīgiem transporta līdzekļiem.
- ❖ Atstāj savus atkritumus tam paredzētajās vietās.
- ❖ Neapmeklē retu dzīvnieku sugu atradnes, īpaši to vairošanās, ligzdošanas vai ziemošanas periodā.
- ❖ Ugunskurus kurini tikai šim mērķim paredzētās vietās un ievēro ugunsdrošību.
- ❖ Nakšņošanai teltis izvēlies tūristiem labiekārtotās apmetņu vietas.
- ❖ Izmanto pēc iespējas vairāk vietējo iedzīvotāju ražoto produkciju, tādējādi atbalstot vietējo uzņēmējdarbību.
- ❖ Cieni vietējo iedzīvotāju tradīcijās un paražās un pretī saņem patiesu viesmīlību.